

BS/120/2013

WIEŚ POLSKA –
RDZENNI I NOWI MIESZKAŃCY

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

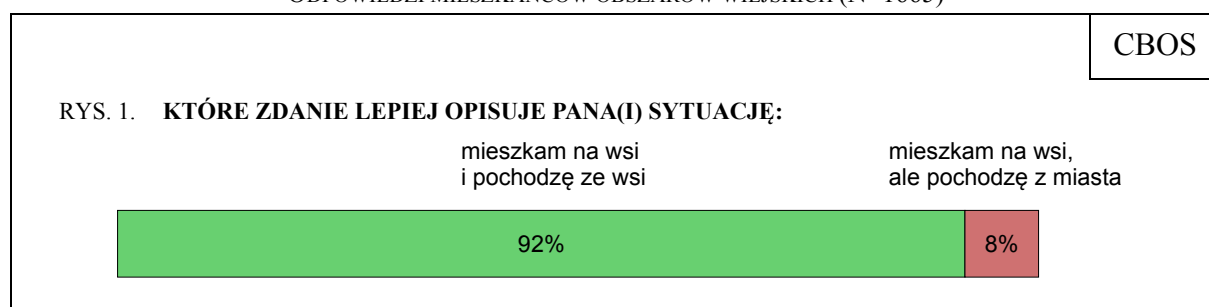

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Przez wiele lat Polacy preferowali życie w mieście – napływ ludności do miast był większy niż napływ ludności na obszary wiejskie. Ta negatywna dla wsi tendencja odwróciła się w 2000 roku. Od tego czasu na terenach niezurbanizowanych utrzymuje się dodatni bilans migracji wewnętrznych. Zmianie uległa także struktura imigrantów – liczba osób przeprowadzających się na wieś z miasta przewyższa liczbę osób migrujących z innej wsi. Nowy trend jest stabilny i silny. Wszystko wskazuje też na to, że w najbliższych latach utrzyma się – GUS prognozuje, że do 2020 roku liczba ludności wiejskiej wzrośnie. Przyrost mieszkańców wsi spodziewany jest głównie w strefach podmiejskich największych aglomeracji. Na wielu innych obszarach (przede wszystkim Polski wschodniej i centralnej) przewiduje się stopniową peryferyzację i depopulację¹.

Z szacunków CBOS² wynika, że nowi mieszkańcy wsi – osoby, które mieszkają na obszarze wiejskim, ale według własnych deklaracji pochodzą z miasta – stanowią obecnie około 8% (między 7% a 9%³) całej ludności wiejskiej. Jak „nowa” wieś różni się od „starej”? Czy mieszkańcy wsi to ciągle ta sama kategoria społeczna?

ODPOWIEDZI MIESZKAŃCÓW OBSZARÓW WIEJSKICH (N=1665)

¹ Por. GUS, *Rocznik demograficzny 2012*, Warszawa 2012, s. 416–417; GUS, *Obszary wiejskie w Polsce*, Olsztyn 2011, s. 141–143.

² W komunikacie wykorzystano zagregowane dane z czterech kolejnych badań CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia” (275, 276, 277, 278) przeprowadzonych na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski w 2013 roku: 4–10 kwietnia, 9–15 maja, 6–12 czerwca, 4–11 lipca. Łączna liczebność mieszkańców wsi w tych próbach wynosiła 1665.

³ Przedział ufności dla proporcji na poziomie ufności $1 - \alpha = 0,95$.

PROFILE SPOLECZNO-DEMOGRAFICZNE

Statystyczny napływowy mieszkaniec wsi to osoba z co najmniej średnim wykształceniem (63%), utrzymująca się głównie z pracy najemnej (44%) lub ze źródeł niezarobkowych, np. z renty, emerytury czy zasiłku (34%). Co czwarty pracujący w tej grupie (25%) jest specjalistą lub piastuje funkcję kierowniczą, ponad dwie trzecie (70%) dojeżdża do pracy poza miejsce zamieszkania, a mniej niż jedna piąta (18%) trudni się rolnictwem.

Respondenci pochodzący z obszarów wiejskich różnią się od migrantów z miast słabszym wykształceniem (65% legitymuje się wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym), gorszą sytuacją materialną oraz częstszym udziałem w praktykach religijnych. Więcej osób z tej grupy utrzymuje się z pracy w rodzinnym gospodarstwie rolnym (19%), a w jej strukturze zawodowej dominują rolnicy (28%) i robotnicy wykwalifikowani (22%). Jednocześnie istotnie mniejsza część pracujących (56%) zatrudniona jest poza miejscowością zamieszkania (choć także tutaj dojeżdżający do pracy przeważają nad tymi, którzy pracują na miejscu).

Tabela 1

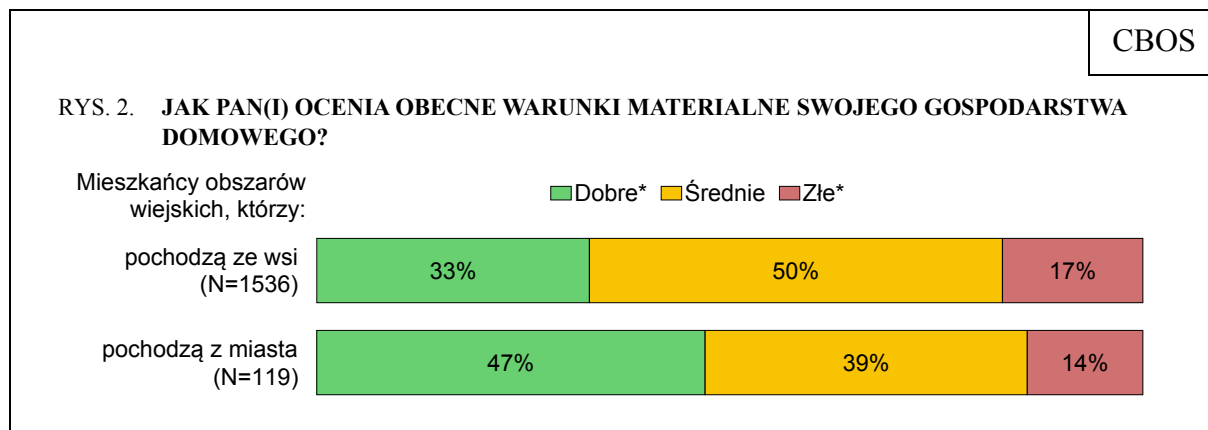
Cechy społeczno-demograficzne		Mieszkańcy obszarów wiejskich, którzy:	
		pochoǳą ze wsi (N=1536)	pochoǳą z miasta (N=119)
		w procentach	
Płeć	Mężczyźni	50	45
	Kobiety	50	55
Wiek	18–24 lata	13	4
	25–34	18	22
	35–44	18	17
	45–54	15	20
	55–64	15	25
	65 lat i więcej	20	13
Wykształcenie	Podstawowe	34	15
	Zasadnicze zawodowe	31	22
	Średnie	26	34
	Wyższe	9	29
Grupa społ.-zaw. pracujący*	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	25
	Średni personel, technicy	4	11
	Pracownicy adm.-biurowi	8	12
	Pracownicy usług	11	12
	Robotnicy wykwalifikowani	22	9
	Robotnicy niewykwalifik.	13	11
	Rolnicy	28	18
	Pracujący na własny rach.	6	2
Dojazdy do pracy poza miejscowość zamieszkania pracujący*	Dojeżdżający	56	70
	Niejeżdżający	44	30
Bierni zawodowo**	Renciści	17	22
	Emeryci	41	40
	Uczniowie i studenci	12	5
	Bezrobotni	19	18
	Gospodynie domowe i inni	11	15
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	22
	501–750	18	19
	751–1000	23	14
	1001–1500	16	18
	Powyżej 1500 zł	12	26
Główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego	Praca w rodzinnym gospodarstwie rolnym	19	10
	Praca na własny rachunek poza rolnictwem	10	12
	Praca najemna	36	44
	Inne źródła, np. renta, emerytura, zasiłek	35	34
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5	6
	Raz w tygodniu	56	34
	1-2 razy w miesiącu	18	17
	Kilka razy w roku	17	30
	W ogóle nie uczestniczy	5	13

* Liczba pracujących w analizowanych kategoriach wynosi odpowiednio: N=756 mieszkańców wsi pochodzących ze wsi i N=63 mieszkańców wsi pochodzących z miasta; ze względu na małe liczebności w badanych próbach wyniki mieszkańców wsi pochodzących z miasta są obarczone dużymi błędami losowymi i należy je interpretować z ostrożnością

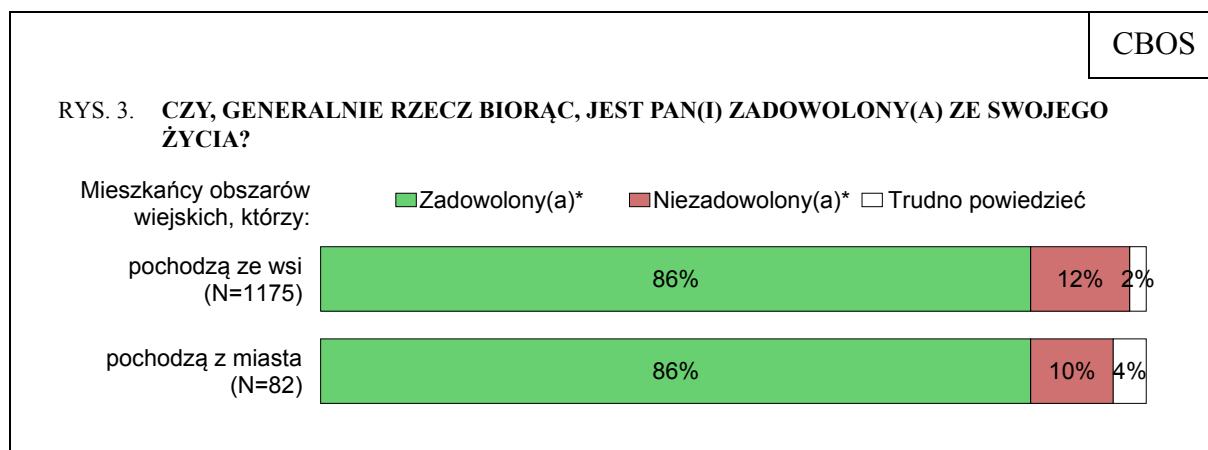
** Liczba biernych zawodowo w analizowanych kategoriach wynosi odpowiednio: N=780 mieszkańców wsi pochodzących ze wsi i N=56 mieszkańców wsi pochodzących z miasta; ze względu na małe liczebności w badanych próbach wyniki mieszkańców wsi pochodzących z miasta są obarczone dużymi błędami losowymi i należy je interpretować z ostrożnością

POSTRZEGANA JAKOŚĆ ŻYCIA

W porównaniu z rdzenną ludnością wsi, osoby pochodzące z miasta lepiej oceniają swoje warunki materialne. W jednej i drugiej grupie panuje natomiast prawie powszechne zadowolenie z życia.

* Połączono odpowiedzi „dobre” i „raczej dobre” oraz „złe” i „raczej złe”

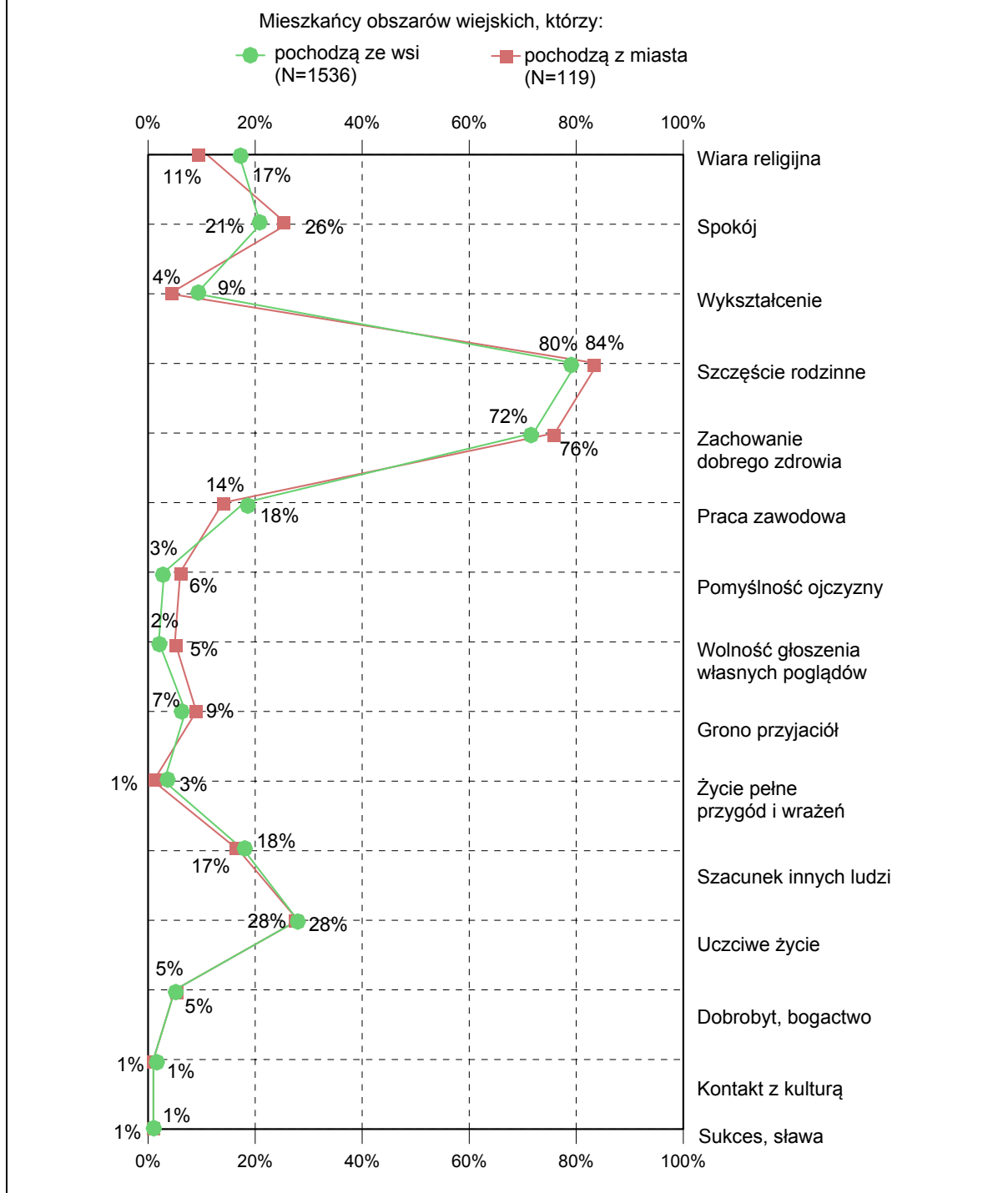
Dane zagregowane z trzech badań „Aktualne problemy i wydarzenia” (275, 276, 278) przeprowadzonych na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski w 2013 roku: 4–10 kwietnia, 9–15 maja, 4–11 lipca

* Połączono odpowiedzi „zdecydowanie” i „raczej”

WARTOŚCI I NORMY

Mimo że nowi i starzy mieszkańcy obszarów wiejskich kierują się w życiu podobnymi wartościami, rdzenna ludność wsi deklaruje większe przywiązanie do wiary religijnej (17% wobec 11%) i wykształcenia (9% wobec 4%), z kolei mieszkańcy napływowi częściej cenią sobie spokój (26% wobec 21%).

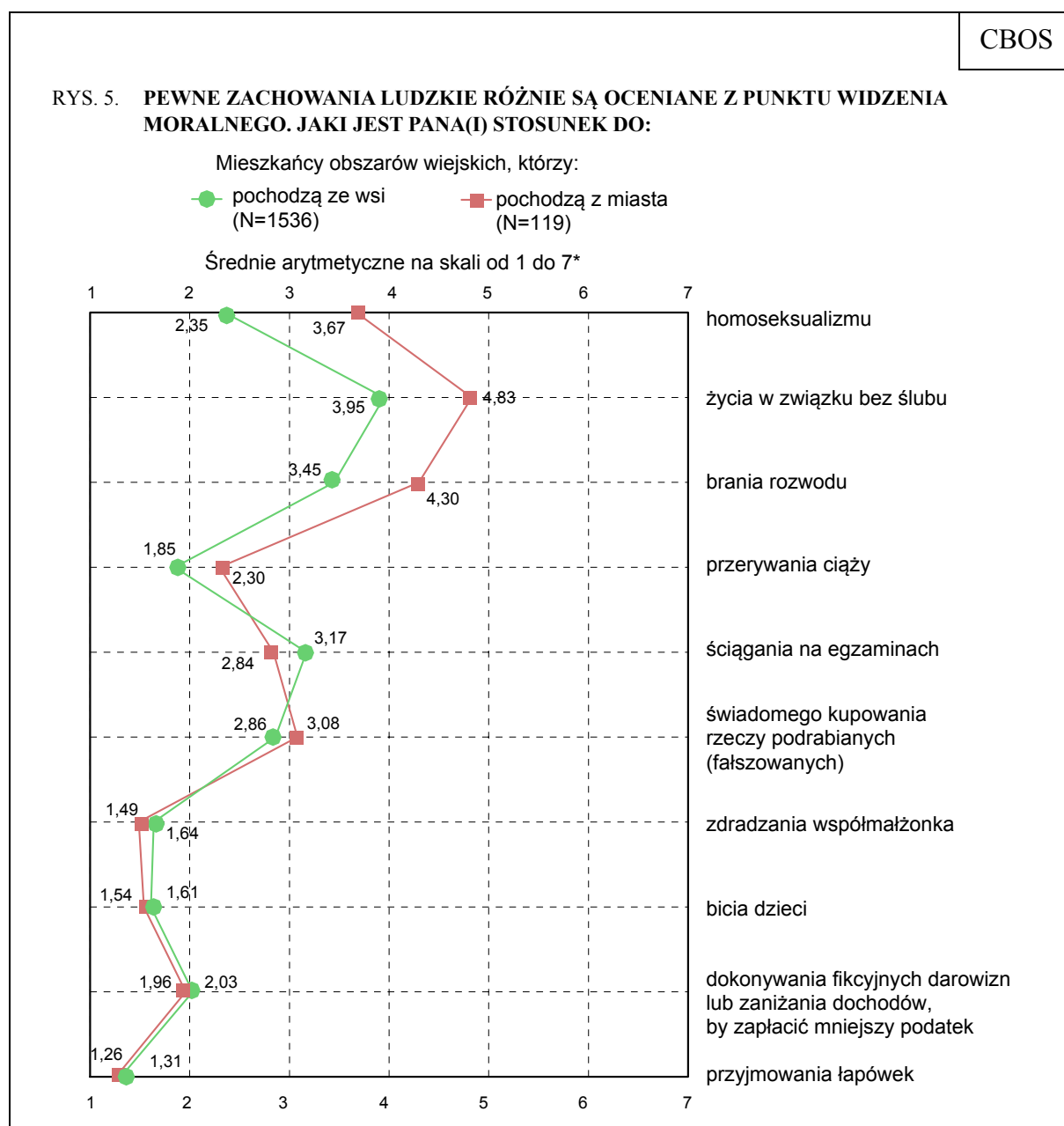
RYS. 4. KTÓRE Z PODANYCH WARTOŚCI SĄ DLA PANA(I) NAJWAŻNIEJSZE W ŻYCIU?

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać trzy najważniejsze wartości

Pochodzenie ankietowanych ma znaczny wpływ na oceny zachowań kontrowersyjnych moralnie. W odniesieniu do kwestii obyczajowych poglądy ludności napływowej są zdecydowanie bardziej liberalne niż opinie osób wywodzących się ze wsi. Badani, którzy przeprowadzili się na wieś z miasta, w większym stopniu akceptują homoseksualizm

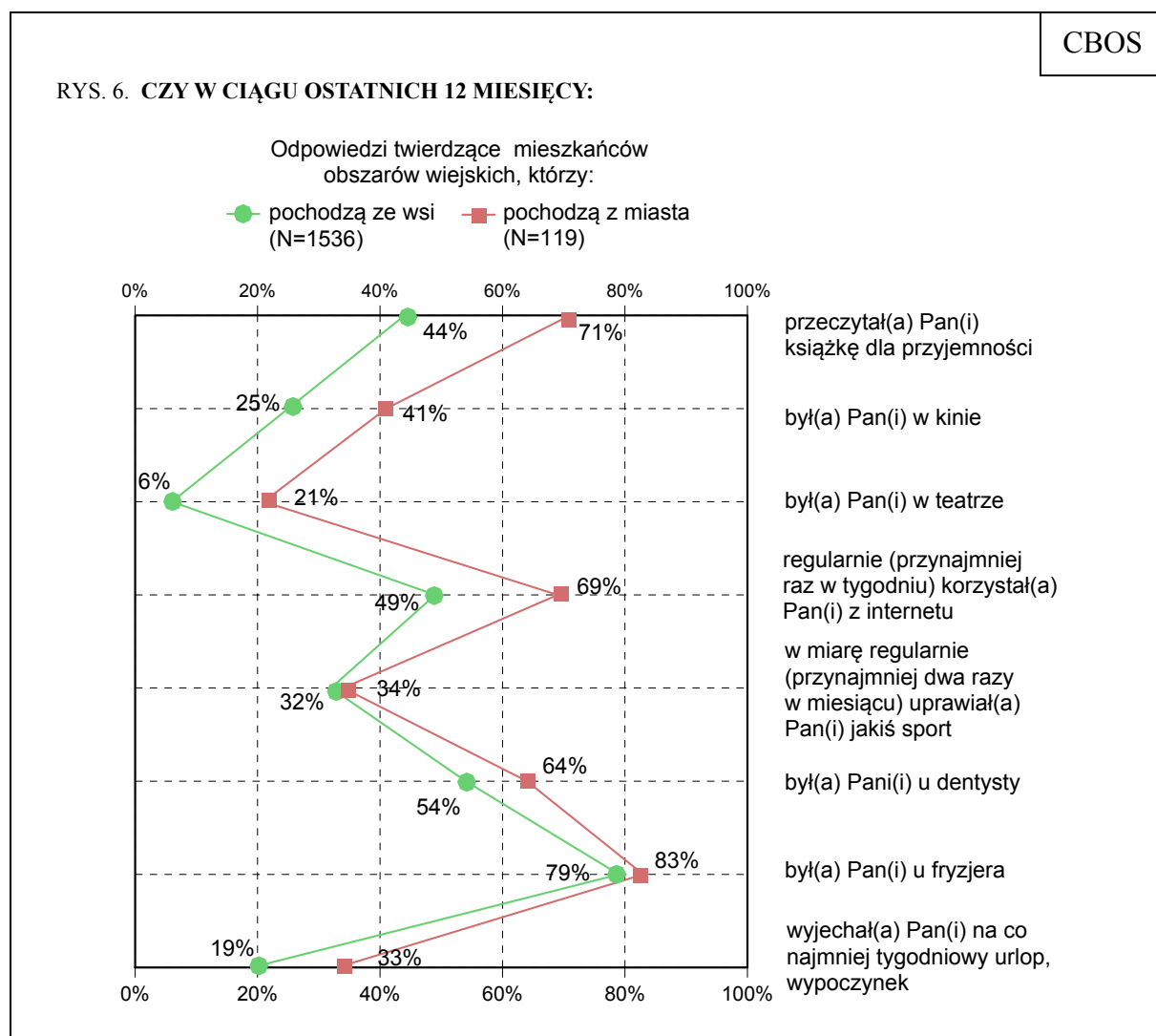
(przeciętne oceny na siedmiopunktowej skali to 3,67 i 2,35), życie w związku bez ślubu (4,83 wobec 3,95), rozwodzenie się (4,30 wobec 3,45), przerywanie ciąży (2,30 wobec 1,85). Dość podobnie w obu grupach (a przy tym raczej negatywnie) oceniane są zdrada małżeńska i bicie dzieci oraz zachowania naruszające dobra publiczne – kupowanie podrobionych towarów, oszustwa podatkowe i przyjmowanie łapówek. Nowi mieszkańcy obszarów wiejskich mają natomiast nieco bardziej krytyczny stosunek do łamania tych reguł postępowania, które wiążą się z zachowaniami o względnie niewielkiej szkodliwości społecznej (ocena ściągania na egzaminach wynosi 2,84 wśród nowych i 3,17 wśród starych mieszkańców wsi).

* Gdzie 1 oznacza, że zachowanie jest zawsze złe i nigdy nie może być usprawiedliwione, a 7 – że nie ma w nim nic złego i zawsze może być usprawiedliwione

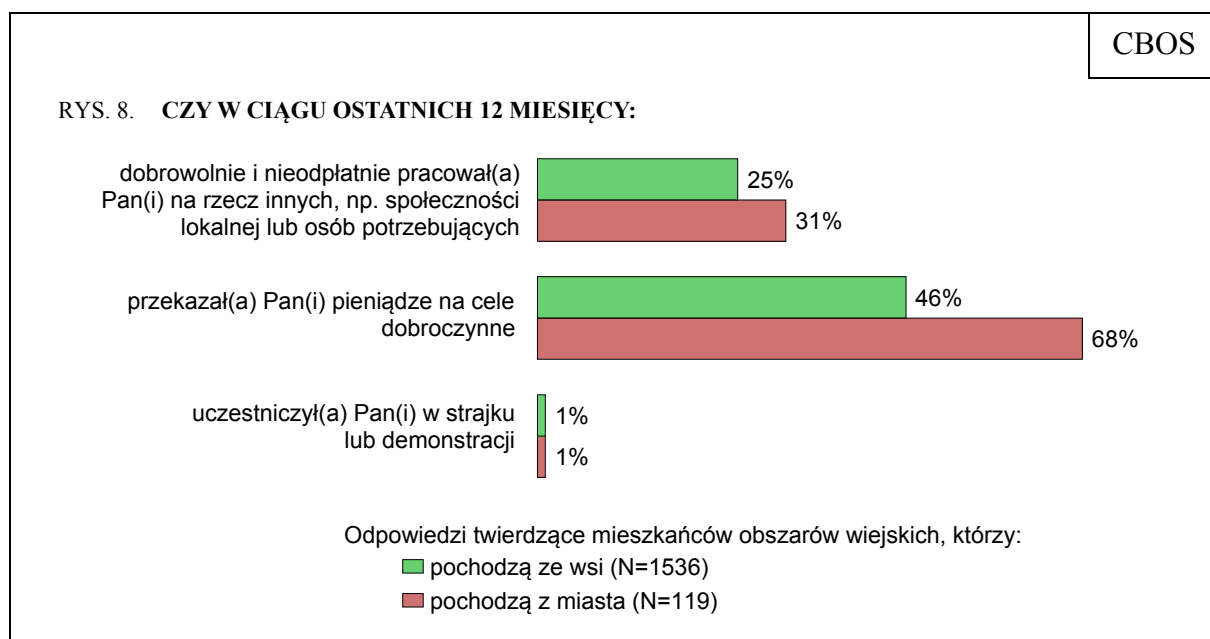
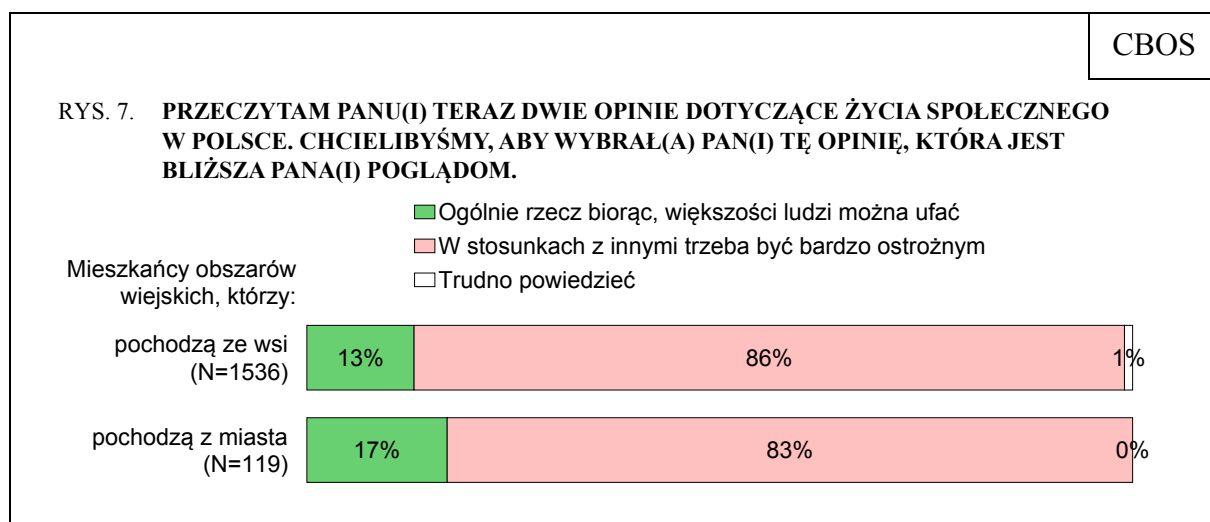
CZAS WOLNY I STYL ŻYCIA

W odróżnieniu od rdzennej ludności wsi, nowych jej mieszkańców cechuje dość duża aktywność kulturalna – w grupie tej więcej osób co najmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy przeczytało książkę dla przyjemności (71% wobec 44%), było w kinie (41% wobec 25%) i w teatrze (21% wobec 6%). Istotnie więcej badanych pochodzących z miasta niż ze wsi regularnie korzystało z internetu (69% wobec 49%) i wyjechało na co najmniej tygodniowy urlop (33% wobec 19%), nieco więcej też było u stomatologa (64% wobec 54%). Na zbliżonym poziomie w obu grupach kształtują się odsetki osób regularnie uprawiających sport i chodzących do fryzjera.

POTENCJAŁ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Mimo że porównywane grupy w zasadzie nie różnią się pod względem zaufania społecznego – przekonanie, że większości ludzi można ufać wyraża 13% ankietowanych pochodzących ze wsi i o 4 punkty więcej migrantów z miast (17%) – inny jest wśród nich poziom aktywności obywatelskiej. W ciągu ostatnich dwunastu miesięcy w dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz innych zaangażowała się jedna czwarta rdzennych mieszkańców wsi (25%) i jedna trzecia ludności napływowej (31%). Jeszcze większe dysproporcje zaobserwowano w odniesieniu do finansowego wspierania potrzebujących (odpowiednio 46% i 68%).

Odkąd życie poza miastem stało się modne, obszary wiejskie przyciągają ludność diametralnie różną od tubylców, a pochodzenie społeczne wytycza ważną linię podziału ich mieszkańców.

Nowi mieszkańcy wsi są na ogół lepiej wykształceni i sytuowani (co nie znaczy, że z miasta wyprowadzają się wyłącznie osoby dobrze wykształcone i zamożne). Dla wielu z nich wieś pełni funkcję „sypialni” – zazwyczaj pracują poza miejscowością zamieszkania. Migranci z miast stosunkowo często piastują wysokie stanowiska, jednocześnie istotnie rzadziej niż rdzenna ludność wsi trudnią się rolnictwem. Z blokowisk uciekają dla spokoju, który cenią sobie bardziej niż osoby żyjące w aglomeracjach⁴, zabierając ze sobą jednak „miejską” mentalność i zwyczaje. Od osób pochodzących ze wsi różnią się zarówno bardziej liberalnym światopoglądem, jak i o wiele większą aktywnością kulturalną i częstszym korzystaniem z internetu. Co ciekawe, w porównaniu z mieszkańcami miast – z którymi przecież tak wiele ich łączy – mniej wyjeżdżają i rzadziej uprawiają sporty. Może już samo mieszkanie na wsi daje im więcej ruchu i relaksu.

Opracowała
Natalia HIPSZ

⁴ Por. komunikat CBOS, „Wieś polska – postawy, styl życia”, sierpień 2013 (oprac. N. Hipsz), s. 4.